

sudskog procesa J. Brozu i drugovima (25—28. X 1927) na kome je, među ostalima, J. Broz bio osuđen na kaznu od sedam mjeseci zatvora, ali koja je kasnije (10. XI 1928) na osnovi žalbe smanjena na pet mjeseci, s tim da se u tu kaznu uračuna i već izdržani boravak u ogulinskom zatvoru. No, Josip Broz je u međuvremenu bio uhapšen u Zagrebu (4. VIII 1928) i na završetku tzv. Bombaškog procesa osuđen na pet godina robije. Nakon izdržane petogodišnje robije (u Lepoglavi i Mariboru) doveden je u Ogulin (prosinac 1933) da — i opet u Frankopanskoj kuli! — izdrži preostalu kaznu od tri mjeseca i 24 dana s ogulinskog procesa.

Vrijednost spomenutog rada nije samo u detaljnoj rekonstrukciji kako i zašto je došlo do hapšenja J. Broza i ostalih primorskih komunista ljeti 1927. godine nego i u analizi dokumenata iz tog vremena. Za neke je od njih autor dokazao da su pogrešno datirani, pa se zato do sada na temelju toga smatralo da je do provale i hapšenja komunista i simpatizera u Kraljevici, Bakru i Hreljinu došlo 11. i 12. VI 1927, iako je to zapravo bilo u srpnju iste godine. Osim dokumenata, autor u svojoj knjizi donosi i kraće izvode iz štampe koja je u ono vrijeme donosila vijesti o toku spomenutog procesa komentirajući ga prema osnovnoj orijentaciji pojedinog lista (Obzor, Borba, Novosti, Organizovani radnik), čime taj rad dobiva još više na svojoj vrijednosti.

Narcisa Lengel-Krizman

Dušan Bilandžić, BORBA ZA SAMOUPRAVNI SOCIJALIZAM U JUGOSLAVIJI 1945—1969, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske Zagreb 1969.

Kao što sam autor u predgovoru kaže, ovaj je pregled zamišljen kao nastavak djela »Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj« (Zbornik radova više pi-

saca, a izdao ga je isti izdavač). No, iako je prvobitna namjena i zamišao ovog rada bilo to da se govori samo u razvoju revolucionarnog radničkog pokreta od 1945—1969. godine u SR Hrvatskoj, autor je smatrao da se ne može odvojeno razmatrati specifične elemente razvoja društvenog sistema jedne republike, već da se jedino može govoriti o razvoju jedinstvenog sistema.

Pisac, također, opravdano smatra da se njegov rad ne može uvrstiti među historiografske preglede, jer je vrlo teško donositi sudove o tako bliskim i nedavnim odlukama, događajima i društvenim procesima. Pogotovo se ne mogu donositi historiografske ocjene, jer su još uvijek neki procesi u toku.

I pored svih ograda, djelo Dušana Bilandžića je u svakom slučaju zanimljivo. Knjiga donosi niz pojedinosti, posebno u razvoju KPJ, i na plastičan način osvjetljava nama najbliže razdoblje odluka, rada i napora KP, odnosno SKJ. Naravno, zbog nedostupnosti nekih izvora nije bilo moguće u potpunosti donijeti pregled, mišljenje i ocjene svih procesa u našem poslijeratnom razvoju.

Dušan Bilandžić je u svom izlaganju podijelio razdoblje naše najnovije historije na pet manjih cjelina, pri čemu je istakao njihove najbitnije karakteristike; on je pri tome ukazao na razvoj socijalnih, političkih i ekonomskih procesa.

U prvim danima formiranja, razvijanja i učvršćenja narodne vlasti, o teškoćama u obnovi i izgradnji zemlje, zatim o položaju Jugoslavije na međunarodnom planu — govori se u prvoj cjelini.

Petogodišnji plan (industrijalizacija i elektrifikacija zemlje), administrativni sistem upravljanja, pritisak s Istoka, ekonomska i politička blokada — preokupacija su i duće autorove cjeline.

U trećoj cjelini D. Bilandžić izlaže prve korake u samoupravljanju, društveno-ekonomskim odnosima u razdoblju od 1952—1954, konstituiranje komunalnog sistema i stagnacije procesa deetatizacije.

O borbi za koegzistenciju i mir, o ekspanziji privrede, o novom pro-

gramu SKJ, o VII kongresu SKJ, o novom Ustavu SFRJ 1963. god. i o VIII kongresu SK govori se u idućoj cjelini.

Peta cjelina posvećena je najnovijim danima, događajima i procesima izgradnje naše zajednice koji su još u toku, odnosno privrednoj i društvenoj reformi, savladavanju etatističke društvene strukture.

U svom radu i izlaganju autor se služi nizom tabelarnih prikaza, a nisu izostavljeni ni fotografski prilozi. Međutim, djelo nije popraćeno bibliografijom.

Knjiga može poslužiti kao dobar priručnik u radu na upoznavanju i proučavanju, najbližeg trenutka naše prošlosti: ono čini važan korak u objašnjenju teškoća u radu i procesa u razvoju SKJ, njegovih stremljenja, aktivnosti na ostvarenju svih zadataka i ciljeva koji su se pred njega postavljali u određenom historijskom trenutku.

Darinko Munić

Todor Stojkov, Opozicija u vreme šestojanuarske diktature 1929—1935, Beograd- 1969.

Izdavačko poduzeće »Prosveta« u Beogradu objavilo je 1969. godine knjigu dra Teodora Stojkova **Opozicija u vreme šestojanuarske diktature 1929—1935** u kojoj su prikazane ekonomske i političke prilike u Jugoslaviji u tom razdoblju kao i djelatnost opozicionih snaga, od građanskih političkih stranaka do Komunističke partije, u odnosu na šestojanuarski režim kralja Aleksandra Karađorđevića. Autor je monografiju podijelio u sedam glava (Pregled društveno-ekonomskih prilika 1929—1935, Šestojanuarski režim i opozicija do oktobrisanog ustava 1929—1931, Držanje i aktivnost izbora 1931, Opozicione snage u uslovima oživljavanja političkih života 1931—1932, Odnosi između građan-

skih opozicionih vodstava 1932—1933. Neuspeh politike obrazovanja opozicionog bloka; Tendencije novih grupisanja, Politička grupisanja posle marsejskog atentata, petomajski skupštinski izbori), a ove opet na poglavlja. Knjiga ima predgovor, uvod i zaključak.

Stojkov je ovu temu obradio na osnovi iscrpnih arhivskih i objavljenih izvora, o kojima je u predgovoru dao sažeti osvrt, a koristio se i postojećom memoarskom građom i literaturom — o kojoj je također iznio svoje mišljenje.

Iznio je najprije osnovne probleme u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od njezina nastanka do 1929. godine, zadržavši se uglavnom na odnosu građanskih stranaka prema vladajućim vrhovima, a osvrnuo se i na vanjskopolitičke faktore koji su imali utjecaja na politiku u Kraljevini,

Obradio je zatim ekonomske prilike u vrijeme šestojanuarske diktature — koja se gotovo poklapa s trajanjem svjetske ekonomske krize, a ta je kriza zahvatila sada već Kraljevinu Jugoslaviju.

Iscrpno je obradio političku situaciju uoči i nakon proglašenja kraljeve diktature — kada dolazi do prestanka djelovanja građanskih opozicionih stranaka — a zatim i relativno popuštanje stega diktature i oživljavanje političkog života. Zadržao se i na prikazu i obradi odnosa među opozicijom, i to na odnosima među građanskim strankama. Uvijek je pri tom obradio djelatnost vrhova tih građanskih stranaka, a nije se upuštao u ocjenu i prikaz njihova utjecaja i snage u širim društvenim slojevima pa je zapravo dao, doduše vrlo opsežan i dobro interpretiran, prikaz politike vodstva tih opozicionih građanskih političkih stranaka u odnosu prema dvoru i u međusobnim odnosima.

Bez sumnje je ova monografija T. Stojkova u velikoj mjeri ispunila praznine u dosadašnjoj historografskoj literaturi o diktaturi kralja Aleksandra, a po stručnoj obradi uvrštava se u vrlo korisnu znanstvenu literaturu o političkoj povijesti.

Bosiljka Janjatović

KRČKI ZBORNIK

2

**KRK
1971**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 2

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ
PETAR STRČIĆ (glavni urednik)
RIKARD ŽIC
RUDOLF ŽIC

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Slika na koricama: MILA KUMBATOVIĆ (Motiv grba Omišlja)